

National Baseline Assessment

Polazna ocena stanja:
primena odabranih načela UN
Rukovodećih načela o ljudskim
pravima i biznisu

Nacrt za diskusiju, jun 2016.

Ovaj dokument sačinjen je u okviru projekta „Business and Human Rights In-Country Process Serbia” koji su u periodu januar – jun 2016. godine zajednički sprovedi Beogradski centar za ljudska prava i Danish Institute for Human Rights uz podršku Swedish International Development Cooperation Agency (SIDA).

Stavovi izneti u ovom dokumentu isključivo su stavovi autora studije, i ne mogu se pripisati Danskom institutu za ljudska prava i SIDA.

Ove godine obeležava se pet godina od usvajanja UN Rukovodećih načela o biznisu i ljudskim pravima: sprovođenje „zaštiti, poštuju i otkloni“ okvira Ujedinjenih nacija (UN Guiding Principles on Business and Human Rights – UNGP).¹ Iako formalno neobavezujuća, ova Načela unela su izuzetne i neočekivane promene u odnos država i kompanija u celom svetu. Beogradski centar za ljudska prava je od retkih organizacija u regionu koja je značaj koncepta ljudska prava i biznis prepoznala na samom početku i već godinama uspešno sprovodi projekte u ovoj oblasti. Centar će nastojati da razvija nove aktivnosti u oblasti ljudska prava i biznis i da inicira otvoren dijalog o ovoj temi.

Pred vama je Polazna ocena stanja primene UNGP u Srbiji. Nadamo se da će ova polazna ocena stanja poslužiti nadležnim organima, privatnom i javnom sektoru i civilnom društvu za dalje razvijanje strateških dokumenata i dijaloga kojima će biti unapređen uticaj biznisa na ljudska prava u Srbiji. S obzirom na obimnost reformi koje se sprovode prvenstveno u okviru evropskih integracija, ovaj dokument bi trebalo dopunjavati u transparentom i konsultativnom procesu.

Autori studije zahvaljuju se svim sagovornicima koji su nam dali korisne i konstruktivne sugestije tokom istraživanja.

Pozivamo Vas da doprinesete ovom dokumentu slanjem svojih sugestija i informacija na e-mail: ljudskapravaibiznis@bgcentar.org.rs.

¹ Republika Srbija još uvek nije formalno podržala UNGP. Prevod UNGP Beogradskog centra za ljudska prava na srpski jezik dostupan je na <http://bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/11/Portal-ljudska-prava-i-biznis-rukovodeca-nacela.pdf>.

Sadržaj

[O UN Rukovodećim načelima o biznisu i ljudskim pravima](#)

[UN Rukovodeća načela o ljudskim pravima i biznisu i Evropska unija](#)

[Nacionalni akcioni plan za biznis i ljudska prava](#)

[O polaznoj oceni stanja](#)

[RUKOVODEĆE NAČELO 1](#)

[1.1. Univerzalni i regionalni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, UN Rukovodeća načela o biznisu i ljudskim pravima \(UNGP\), meko pravo, drugi međunarodni standardi i inicijative](#)

[1.2. Domaći propisi](#)

[1.3. Sprečavanje, istraživanje, kažnjavanje i obeštećenje povreda ljudskih prava](#)

[RUKOVODEĆE NAČELO 3](#)

[3.1. Primena zakona kojima se biznisi obavezuju na poštovanje ljudskih prava](#)

[3.2. Relevantne politike](#)

[3.3. Izveštavanje kompanija i odnosi sa javnošću](#)

[3.4. Smernice i podsticaji](#)

[RUKOVODEĆE NAČELO 4](#)

[4.1. Preduzeća u vlasništvu države ili kojima upravlja država](#)

[4.2. Biznisi koji dobijaju značajnu pomoć ili usluge od države ili njenih agencija](#)

[RUKOVODEĆE NAČELO 6](#)

[6.1. Javne nabavke](#)

[6.2. Druge privredne aktivnosti](#)

[RUKOVODEĆE NAČELO 9](#)

[9.1. Bilateralni i multilateralni investicioni ugovori i rešavanje sporova](#)

Uvod

Sve kompanije, bez obzira na veličinu i granu privrede, utiču na ljudska prava direktno ili indirektno - na primer na svoje zaposlene i klijente ili kroz lanac dobavljača. Uticaj se prostire na čitav niz prava uključujući diskriminaciju, zdravlje na radu, privatnost, uživanje imovine, slobodu udruživanja, životnu sredinu, itd. Pozitivan uticaj odgovornih kompanija pokreće ne samo ekonomski, već podjednako i društveni razvoj. Tako na primer, odgovorno poslovanje doprinosi povećanju broja zaposlenih, smanjenju sive ekonomije i održivom razvoju. Takođe, kompanije mogu neposredno ili posredno doprinostiti kršenju zajamčenih osnovnih ljudskih prava, uključujući i najteža kršenja kao što je prinudan dečiji rad. S druge strane, pravno i društveno okruženje u kome se poštuju osnovne vrednosti ljudskih prava i vladavine prava, poput zaštite svojine ili pristup izvesnim i efikasnim pravnim lekovima pogodno je za razvoj biznisa.

Postoji potreba za definisanjem i sagledavanjem uloge države kao kreatora pravnog okvira i politike u obezbeđivanju poštovanja ljudskih prava od strane privrednih subjekata, njene uloge u obezbeđivanju sprovođenja propisa, ali i kao učesnika privrednih odnosa npr. kroz javne nabavke. S druge strane, sve više velikih kompanija se na najvišem nivou javno opredeljuje za poslovanje u skladu sa međunarodno priznatim standardima zaštite ljudskih prava i ILO konvencijama,² i u skladu sa UNGP uvodi integrisane procese identifikovanja, sprečavanja i upravljanja rizicima kršenja ljudskih prava tj. due diligence. S obzirom da ovo ipak nije još uvek uobičajena praksa, i države imaju mogućnost da odgovarajućim merama pomognu napore privrednih subjekata da posluju uz poštovanje ljudskih prava, na način na koji to definišu UNGP. Ukupno 31 Princip UN Rukovodećih načela podeljen u tri stuba, ukazuje šta bi države i biznisi trebalo da preduzmu kako bi predupredile kršenja ljudskih prava od strane privrednih subjekata.

Trenutno su u Srbiji u toku brojni reformski procesi, usmereni na prilagođavanje pravnog okvira standardima Evropske unije, tokom kojih se usvajaju politike i drugi strateški dokumenti. Ovi dokumenti trebalo bi doprinesu ekonomskom razvoju, kao na primer Program ekonomskih reformi 2016-2018 (ERP), razvoju pojedinih sektora npr. Strategija poljoprivrednog i ruralnog razvoja Republike Srbije za period 2014-2024 godine, i savladavanju društveno ekonomskih izazova kao što su siva ekonomija ili nezaposlenost. Istovremeno se radi na stvaranju uslova za unapređenje poslovnog okruženja i razvoj biznisa u Srbiji u cilju zadržavanja postojećih i privlačenja novih investicija, npr. „giljotina propisa“. Usvajanje strateškog dokumenata kojima se postavlja okvir i daje podstrek za odgovorno poslovanje prema zaposlenima, potrošačima i zajednicama trebalo bi da bude osnov za dalji razvoja biznisa koji posluje u skladu sa pravom ljudskih prava. Usvajanje akcionog plana o ljudskim pravima i biznisu u skladu s UN

² Vidi npr. Deloitte, *Human rights in large European corporations: From commitment to due diligence*, februar 2015, dostupno na: <http://www2.deloitte.com/fr/fr/pages/sustainability-services/articles/human-rights-in-large-european-corporations.html>.

Rukovodećim načelima o biznisu i ljudskim pravima su do sada svojih članica zahtevali Savet Evrope³ i Evropsk Unija. Usvaajanje ovakvog strateškog dokumenta bi bio u skladu sa strateškim međunarodnim razvojnim ciljevima kojima Srbija teži, prvenstveno Ciljevima održivog razvoja (SDGs)⁴ i Evropa 2020⁵, i nacionalnim strateškim dokumentima ESRP⁶, i drugim.⁷

O UN Rukovodećim načelima o biznisu i ljudskim pravima

Nakon godina neuspešnih pokušaja da se pomire stavovi poslovne zajednice i grupa koje štite ljudska prava ključni korak preduzet je 2005. kada su Ujedinjene nacije uspostavile mandat Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara „za pitanje ljudskih prava i transnacionalnih korporacija i ostalih preduzeća“. Za specijalnog predstavnika imenovan je profesor Harvardskog univerziteta Džon Ragi (John Ruggie). On je 2008, sačinio *Protect, Respect and Remedy Framework*, na osnovu koga su 2011. Usvojene *UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP)*.

UNGP ne stvaraju nove međunarodne pravne obveze već razjašnjavanju posledice postojećih standarda i prakse po države i privredne subjekte. Ova oblast je mešavina već uspostavljenih pravnih i političkih tekovina, uključujući pravo ljudskih prava, radno pravo, zaštitu životne sredine, zaštitu potrošača, antidiskriminaciono pravo itd. Iako su UNGP neobavezujuća načela koja se odnose na sve države i kompanije ona bacaju novo svetlo na složeni odnos država i biznisa i pojašnjavaju važnost njihovih već postojećih obaveza.

Danas, UNGP uživaju široku međunarodnu podršku, a neka od najvažnijih načela su inkorporirana u međunarodne dokumente poput OECD Guidelines for Multinational Enterprises, ISO 26000, i European Commission's policy on Corporate Social Policy.

Ukupno 31 Princip UN Rukovodećih načela definiše šta bi države i biznisi trebalo da preduzmu kako bi predupredile kršenja ljudskih prava od strane privrednih subjekata. Principi su podeljeni u tri stuba.

³ Vidi Savet ministara, *Declaration of the Committee of Ministers on the UN Guiding Principles on business and human rights*, od 16. aprila 2014, dostupno na:

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c6ee3.

⁴ Vidi: <http://www.rs.undp.org/content/serbia/en/home/post-2015.html>.

⁵ Vidi: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.

⁶ Employment and Social Reform Programme – ESRP. Program reformi politike zapošljavanja i socijalne politike Srbija je usvojila u maju 2016, vidi više na: <http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/usvojen-program-reformi-politike-zaposl%D1%98avanja-i-socijalne-politike-esrp/>.

⁷ Vidi listu odabranih strateških dokumenata posebno relevantnih za poštovanje ljudskih prava u privrednom sektoru na: <http://hrbcountryguide.org/wp-content/uploads/2016/09/Country-Guide-Serbia-FINAL-Serbian-August-2016.pdf>

*I stub: OBAVEZA DRŽAVE DA ZAŠTITI
LJUDSKA PRAVA*

ne stvara nove pravne obaveze, već precizira očekivanja od države da usvoji pravni okvir za zaštitu ljudskih prava i obezbedi njegovo sprovođenje.

Na primer:

- država treba jasno da postavi očekivanja da kompanije koje imaju sedište ili posluju na njenoj teritoriji poštuju ljudska prava;
- kao vlasnik preduzeća država može da bude dobar primer drugima npr. uvođenjem politika na nivou kompanija kojima se postavljaju standardi zaštite ljudskih prava, kao što su zaštita uzbunjivača ili kontrola lanca dobavljača;
- država može da koristi javne nabavke kao instrument za unapređenje ljudskih prava, itd.

*II stub: OBAVEZA BIZNISA DA
POŠTUJU LJUDSKA PRAVA*

odnosi se na kompanije koje su dužne da poštuju ljudska prava, odnosno da se uzdržavaju od njihovog kršenja, kao i da deluju kako bi sprečile nastupanje ozbiljnih posledica po ljudska prava.

Nekoliko je najvažnijih odlika načela koja se odnose na kompanije:

- ni jedan segment obaveze države da obezbedi poštovanje ljudskih prava nije prenet na kompanije.
- od kompanija se očekuje da poštuju ljudska prava bez obzira na to gde posluju; da imaju definisane i formulisane politike o poštovanju međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih konvencija MOR;
- da imaju odgovaraće procedure za procenu uticaja na ljudska prava da izveštavaju o svom uticaju na ljudska prava, itd.

● *III stub: PRAVNI LEKOVI ZA
ŽRTVE KRŠENJA LJUDSKIH PRAVA*

treći stub se odnosi na pravne lekove dostupne žrtvama kršenja ljudskih prava od strane kompanija, kako sudske i nesudske koje su uspostavile države, tako i neformalne koje uspostavljaju kompanije, udruženja i organizacije.

U praksi se pokazalo da najviše izazova postoji u pogledu implementacije ovih načela.

Između ostalog razlozi za to su vezani za pitanja:

- nadležnosti država za poslovanje kompanija u državama van sedišta kompanije,
- nepostojanje vladavine prava u državama u kojima kompanije posluju zakonodavni sistemi koji su takvi da onemogućavaju žrtvama kršenja prava da postupak pokrenu: npr. vremenski okvir za pokretanje postupka, nepostojanje besplatne pravne pomoći, itd.

UN Rukovodeća načela o ljudskim pravima i biznisu i Evropska unija

Od usvajanja UNGP Evropska unija prepoznala je njihov značaj i inkorporirala ih u svoje politike u ovoj oblasti. U svojoj CSR strategiji iz 2011. godine EU je podržala UN Rukovodeće principe i obavezala se da će podržavati njihovu primenu.⁸ U Akcionom planu o ljudskim pravima i demokratiji za period 2015-2019⁹, EU i njene članice su se obavezale da će preduzimati mere kojima će unaprediti ovu oblast. Uskoro se očekuje i usvajanje Akcionog plana EU o odgovornom postupanju kompanija (*EU Action Plan on Responsible Business Conduct*).¹⁰

Od država EU očekuje se da imaju nacionalnu strategiju ili akcioni plan koji se odnosi na UNGP, i članice Evropske unije su globalno preuzele lidersku ulogu i kreiranju i primeni Akcionih planova o biznisu i ljudskim pravima, kao i u inkorporiranju UNGP u nacionalne CSR strategije.¹¹ Neke države npr. UK, Danska, Norveška, Španija su već usvojile NAP o ljudskim pravima i biznisu, dok je u drugima završena prethodna faza izrade studija procene stanja – *National Baseline Assessment* (Nemačka, Italija) ili je započet proces konsultacija (Grčka, Irska). Od zemalja u našem regionu samo je Slovenija započela proces izrade NAP.

Za sada, Evropska komisija je izradila priručnike za ljudska prava za kompanije koje deluju u tri sektora, Zapošljavanje i agencije za zapošljavanje¹², ICT¹³ i Nafta i gas¹⁴. Evropska komisija je jula 2015. objavila analizu aktivnosti EU usmerenih na implementaciju UNGP - *Radni dokument o implementaciji UN načela o ljudskim pravima i biznisu*.¹⁵

Važan korak za razvoj ove oblasti ka unapređenju transparentnosti poslovanja u EU bilo je usvajanje Direktive o objavljivanju nefinansijskih i izveštaja od strane velikih kompanija i grupa.¹⁶ Velike kompanije od javnog značaja sa više od 500 zaposlenih u obavezi su da određene nefinansijske informacije objavljuju u godišnjem izveštaju o poslovanju. U izveštaju, kompanije su obavezne da daju relevantne i korisne informacije

⁸*Supra*. **Error! Bookmark not defined.**

⁹ Dostupan na: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/131181.pdf

¹⁰ Više je dostupno na: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-eu-corporate-social-responsibility-strategy>

¹¹ Širom sveta vlade su se obavezale i započele izradu akcionih planova, uključujući SAD, Australiju, Argentinu, Indiju, itd, vidi: <https://business-humanrights.org/en/un-guiding-principles/implementation-tools-examples/implementation-by-governments/by-type-of-initiative/national-action-plans>.

¹² *Employment & recruitment agencies sector guide on implementing the UN guiding principles on business and human rights*, 2013, dostupno na: http://bookshop.europa.eu/en/employment-recruitment-agencies-sector-guide-on-implementing-the-un-guiding-principles-on-business-and-human-rights-pbNB0413164/?pgid=lq1Ekni0.1SR00OK4MycO9B0000_3J80xts;sid=Ejy62hRcF2q63EP_vT4kfXZ5sP_Girafbmw=?CatalogCategoryID=cOwKABstC3oAAAEjeJEY4e5L.

¹³ *ICT sector guide on implementing the UN guiding principles on business and human rights*, 2013, dostupno na: <http://bookshop.europa.eu/en/ict-sector-guide-on-implementing-the-un-guiding-principles-on-business-and-human-rights-pbNB0413165/>.

¹⁴ *Oil and gas sector guide on implementing the UN guiding principles on business and human rights*, 2013, dostupno na: <http://bookshop.europa.eu/en/oil-and-gas-sector-guide-on-implementing-the-un-guiding-principles-on-business-and-human-rights-pbNB0413166/>.

¹⁵ *Commission Staff Working Document on Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights - State of Play*, SWD(2015) 144 final, od 14. jula 2015, dostupno na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10947-2015-INIT/en/pdf>.

¹⁶ Vidi više na: http://ec.europa.eu/finance/company-reporting/non-financial_reporting/index_en.htm#legal-framework.

koje se odnose na njihove politike, rizike i rezultate rada koji se odnose na zaštitu životne sredine, prava zaposlenih, poštovanje ljudskih prava, antikorupcijske mere, i predstavnike u upravljačkim telima. Način na koji će kompanije objavljivati ove informacije je u dobroj meri fleksibilan, a kompanije su u najvećoj meri koristile međunarodne, evropske ili nacionalne smernice koje smatraju odgovarajućim npr. UN Global Compact , ISO 26000, ili German Sustainability Code. Evropska komisija, u međuvremenu, je započela javne konsultacije za izradu neobavezujuće metodologije za nefinansijsko izveštavanje.¹⁷

Nacionalni akcioni plan za biznis i ljudska prava

Uvođenje Nacionalnih akcionih planova je jedan je od načina da se UNGP primene na nacionalnom nivou. NAP bi trebalo da ponude odgovore na važna pitanja koja i država i kompanije u ovoj oblasti imaju. I ako na prvi pogled može delovati da ovi akcioni planovi, kao i drugi dokumenti u ovoj oblasti samo kodifikuju već postojeće propise, upravo u tome leži njihov značaj i snaga. Oni treba da budu vodič donosiocima odluka, u privatnom i javnom sektoru, kako da ljudska prava poštuju u svom delovanju, kako da ih unapređuju i kako da za prepoznate probleme nađu rešenja.

Nacionalni akcioni planovi razlikuju se od države do države i nekada prate strukturu UNGP, a negde se bave samo odabranim načelima.

Usvajanja NAP Srbiji bi moglo doneo mnogo koristi, od kojih su neke:

- Koordinacija i usklađivanju napora različitih državnih tela za ostvarenje nacionalnih prioriteta kroz identifikovanje i uključivanje svih relevantnih aktera u izradu politika. Pri izradi NAP sve strane su na zajedničkom zadatku što otvara priliku za izgradnju saradnje, razvoj dijaloga i učvršćivanje poverenja među različitim zainteresovanim stranama – predstavnicima države, privrede, civilnog društva, lokanih zajednica itd.
- Pozicioniranje Srbije među evropske države koje vode aktivnu debatu ovoj temi i mogućnost da Srbija postane lider u ovoj oblasti u regionu (za sada je samo Slovenija započela proces konsultacija za usvajanje NAP).
- Mobilisanje nedržavnih resursa za ostvarenje razvojnih ciljeva.
- Doprinos u razmeni najboljih praksi unutar države i među državama (npr. kroz twinning programe).
- Mogućnost objedinjavanja u jednom dokumentu ciljeva državnih politika iz različitih oblasti – ravnopravnost, zaštita životne sredine, smanjenje siromaštva, zaštita na radu, suzbijanje sive ekonomije, bezbednost, itd.
- Unapređenje harmonije među propisima, a posebno strategijama na nacionalnom nivou.
- Promocija nacionalnih razvojnih ciljeva definisanih nacionalnim politikama i strateškim dokumentima.
- Pojašnjavanje očekivanja koja država ima prema kompanijama.
- Podizanje svesti o ljudskim pravima velikog broja donosioca odluka koji se inače ređe susreću sa ovom temom.

¹⁷ Vidi više na: http://ec.europa.eu/finance/consultations/2016/non-financial-reporting-guidelines/index_en.htm.

O polaznoj oceni stanja

Čemu Polazna ocena stanja?

Cilj ove studije je da identifikuje i objedini postojeće mere u oblasti ljudska prava i biznis koje su već kreirane u okviru drugih aktivnosti na različitim državnim nivoima. Naša ideja nije bila da sačinimo još jednu u nizu analizu podataka već da ponudimo dokument koji bi nadležnim državnim telima mogao da posluži kao polazna analiza za dalji rad na izradi Akcionog plana u oblasti ljudskih prava i biznisa. Pored toga želja nam je da otvorimo prostor za stvaranje nove platforme za dijalog o uticaju privrede na ljudska prava u Srbiji i razvoj saradnje između različitih zainteresovanih strana.

Naša namera je bila da ilustrujemo na koji način se odabrana Rukovodeća načela primenjuju u Srbiji. Odabrali smo da prilažemo pet načela iz prvog stuba koji se odnose na obaveze države. Prikaz načela sadrži podatke o relevantnim propisima i osnovne podatke o njihovoj primeni, kao i pitanja na koja bi trebalo prikupiti više informacija ili koja sugerišu pravac u kome bi u budućnosti neke oblasti mogle da se razvijaju, kao i nekoliko napomena i preporuka. Na nekim mestima ukazujemo na relevantna pitanja za primenu načela koja treba razmotriti, a nekada ona ukazuju na moguće nedostatke propisa ili propusta u njihovoj primeni. Ipak ova pitanja i napomene nisu nužno i pokazatelj stepena primene načela u Srbiji. Ona su odraz različitih činilaca, najpre obimnosti propisa ili aktivnosti nadležnih organa relevantnih za primenu UNGP u Srbiji koji usled ograničenja projekta nismo bili u mogućnosti da prikupimo i prikažemo.

Metodologija i ograničenja istraživanja

International Corporate Accountability Roundtable (ICAR) i Danish Institute for Human Rights prava su avgusta 2013, započeli zajednički projekat razvoja smernica za izradu nacionalnih akcionih planova o biznisu i ljudskim pravima namenjen državam i drugim zainteresovanim stranama.¹⁸

Ovu metodologiju koristili smo kao polaznu osnovu, i modifikovali smo je ugledajući se na već postojeće studije i akcione planove prvenstveno iz Nemačke,¹⁹ Švedske²⁰ i UK,²¹ kao i s obzirom na ograničene vremenske i ljudske resurse koji su nam bili na raspolaganju tokom trajanja projekta.

¹⁸ DIHR, ICAR, *National Action Plans on Business and Human Rights, A Toolkit for the Development, Implementation, and Review of State Commitments to Business and Human Rights Frameworks*, 2014, dostupno na: <http://icar.ngo/wp-content/uploads/2014/06/DIHR-ICAR-National-Action-Plans-NAPs-Report3.pdf>.

¹⁹ Deutschen Institut für Menschenrechte, *National Baseline Assessment, Umsetzung der UN-Leitprinzipien für Wirtschaft und Menschenrechte*, 2015, dostupno na: http://www.institut-fuer-menschenrechte.de/fileadmin/user_upload/Publikationen/Weitere_Publikationen/National_Baseline_Assessment_Umsetzung_der_UN-Leitprinzipien_fuer_Wirtschaft_und_Menschenrechte.pdf.

²⁰ Government Offices of Sweden, *Action plan for business and human rights*, 2015, dostupno na: <http://www.government.se/contentassets/822dc47952124734b60daf1865e39343/action-plan-for-business-and-human-rights.pdf>.

²¹ Foreign and Commonwealth Office, *Good Business: Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights*, 2013, dostupno na: <https://www.gov.uk/government/publications/bhr-action-plan>.

Sve informacije prikupljane su na osnovu analize propisa i strateških dokumenata, javno dostupnih izveštaja prvenstveno državnih organa Republike Srbije, kao i godišnjih izveštaja o stanju ljudskih prava Beogradskog centra za ljudska prava, izveštaja drugih nevladinih organizacija, izveštaja međunarodnih organizacija i medijskih izveštaja. Takođe, tokom istraživanja smo intervjuisali tridesetak predstavnika izvršne vlasti, nezavisnih tela, privrede, civilnog društva i akademske zajednice.

Dokument pred Vama obuhvata načela 1, 3, 4, 6 i 9 iz prvog stuba UN Rukovodećih načela. U našem istraživanju nismo imali pristup izvorima koji bi ukazali na aktivnosti vezanih za sprovođenje nekih načela npr. načela broj 2, što ne znači da Srbija ove aktivnosti ne sprovodi, već mi nismo prikupili dovoljno podataka koji na to ukazuju. U poglavlju 6 koje se bavi javnim nabavkama, nismo se bavili pitanjem korupcije, kao već vrlo prepoznatom, već smo pažnju usmerili na pitanje „socijalnih i ekoloških javnih nabavki“.

Ključni nalazi

1. Iako je podržala produžetak mandata UN Radne grupe za ljudska prava i biznis, Republika Srbija još uvek nije zvanično podržala UN rukovodeća načela.
2. Pravni okvir, od značaja za primenu načela iz prvog stuba UN rukovodećih načela za ljudska prava i biznis u Republici Srbiji, relativno je dobro razvijen. Uočeni nedostaci odnose se dobrim delom na probleme u doslednoj implementaciji ovih propisa.
3. Pitanja na koja treba posebno obratiti pažnju obuhvataju
 - a. U oblasti rada i zapošljavanja:
 - Neophodno je unapređenje socijalnog dijaloga, čemu bi smatramo doprinela i debata o potrebi usvajanja nacionalnog akcionog plana za primenu UNGP
 - U Srbiji već pet godina ne postoji kolektivni ugovor, a kolektivno pregovaranje je na izuzetno niskom nivou. Neophodno je preduzimanje mera i aktivnosti za zaključivanje novog Opšteg kolektivnog ugovora
 - Diskriminacija na radu i pri zapošljavanju veoma prisutna i mnoge mere koje već postoje ne daju zadovoljavajuće rezultate
 - Neophodno bolje regulisati rad preko agencija za zapošljavanje
 - Zakon o zaštiti podataka o ličnosti nije u skladu sa standardima EU, a nisu ni doneta podzakonska akta čije je donošenje bilo propisano Zakonom
 - Neophodna je delotvornija zaštita sindikalnih predstavnika, posebno u privatnom sektoru
 - b. U oblasti javnih nabavki:
 - Iako je obavezni uslov za učešće u javnim nabavkama da ponuđač i njegov zakonski zastupnik nisu osuđivani za određena krivična, neka od najtežih krivičnih dela, koja su od posebnog značaja za uticaj biznisa na ljudska prava, nisu obuhvaćena ovom odredbom kao trgovina ljudima ili dečji rad
 - c. Javna preduzeća
 - Prema našim nalazima od preduzeća u vlasništvu države ili onih kojima ona upravlja ne zahteva se da sprovode *due diligence* u oblasti ljudskih prava ili kontrolu lanca dobavljača
 - Javna preduzeća u nedovoljnoj meri promovišu zapošljavanje ranjivih grupa

d. Ostalo

- Poreski propisi u Srbiji ne idu u službu razvoja filantropije ili razvoja poštovanja ljudskih prava
- Ponašanje malih i srednjih preduzeća u pogledu poštovanja ljudskih prava u najvećoj meri zavisi i od zahteva koji pred njih stavljaju velike kompanije i država. Nedovoljno su iskorišćene mogućnosti mreže koje postoje u lancu dobavljača za prenos iskustava i dobrih politika.

Preporuke:

- ***Zvanično podržati UNGP i započeti njihovo aktivno sprovođenje***
- ***Usvojiti NAP o biznisu i ljudskim pravima, ili ovu oblast uključiti na adekvatan način u neki drugi srodan strateški dokument npr. o privrednom razvoju, o društveno odgovornom poslovanju ili ljudskim pravima.***
- Sačiniti javno dostupnu listu relevantnih izvora mekog prava relevantnih za zaštitu ljudskih prava koje je podržala RS
- Uvesti Poreske olakšice za kompanije koje odvajaju deo profita za organizacije koje se bave zaštitom i unapređenjem ljudskih prava
- Obezbediti da javna preduzeća da pružaju primer dobre prakse kada su u pitanju obaveze iz UNGP
- Pružiti posebnu podršku malim i srednjim preduzećima u pogledu poštovanja ljudskih prava, kroz dijalog i prenošenje dobrih praksi
- Predvideti obavezu sprovođenje *due diligence* za ljudska prava i kontrole lanca dobavljača u kompanijama u vlasništvu države, odnosno kojima država upravlja, a posebno u oblastima gde su prepoznati specifični rizici.

RUKOVODEĆE NAČELO 1

Države moraju da na svojoj teritoriji i/ili nadležnosti pružaju zaštitu od povreda ljudskih prava od strane trećih lica, uključujući i preduzeća.

To iziskuje preduzimanje odgovarajućih koraka radi sprečavanja, istraživanja, kažnjavanja i obeštećenja takvih povreda uz pomoć delotvorne politike, zakonodavstva, propisa i pravosuđa.

Komentar:

Obaveze Država vezane za ljudska prava po osnovu međunarodnog prava iziskuju da one poštuju, štite i ostvaruju ljudska prava pojedinaca na njihovoj teritoriji i/ili nadležnosti. To uključuje i dužnost da ih štite od povreda ljudskih prava od strane trećih lica, uključujući i preduzeća. Dužnost Država da obezbede zaštitu ljudskih prava predstavlja standard ponašanja. Stoga Države same po sebi nisu odgovorne za kršenje ljudskih prava od strane privatnih subjekata. Države, međutim, mogu da prekrše svoje obaveze po osnovu međunarodnog prava ljudskih prava u slučaju kada se takve povrede mogu njima pripisati ili ako ne preduzimaju odgovarajuće mere kako bi sprečile, istražile i kaznile takve povrede od strane privatnih subjekata ili pružile obeštećenje za njih. Premda Države, opšte uzev, mogu po sopstvenom nahođenju da utvrđuju te korake, one treba da razmotre čitav dijapazon dozvoljenih preventivnih i korektivnih mera, uključujući i one političkog, zakonodavnog, normativnog i pravosudnog karaktera. Države su takođe dužne da štite i unapređuju vladavinu prava, između ostalog putem preduzimanja mera za obezbeđivanje jednakosti pred zakonom, pravičnom primenom zakona, kao i obezbeđivanjem adekvatne odgovornosti, pravne sigurnosti i procesne i zakonske transparentnosti.

Indikatori

Primena

Otvorena pitanja/Preporuke/Važne napomene

1.1. Univerzalni i regionalni instrumenti za zaštitu ljudskih prava, UN Rukovodeća načela o biznisu i ljudskim pravima (UNGP), meko pravo, drugi međunarodni standardi i inicijative

Da li ja RS potpisala i ratifikovala relevantne međunarodne instrumente za zaštitu ljudskih prava?

Da li RS aktivno primenjuje UNGP?

Da li je RS potpisala relevantne međunarodne izvore mekog prava?

Da li RS podržava ili učestvuje u standardima ili inicijativama od značaja za biznis i ljudska prava?

Univerzalni ugovori o ljudskim pravima

Republika Srbija (RS) ratifikovala je bez rezervi većinu ugovora UN za zaštitu ljudskih prava relevantnih za oblast ljudska prava i biznis.²²

RS ratifikovala je 76 konvencija MOR, od kojih je 62 na snazi, uključujući svih 8 fundamentalnih konvencija MOR.²³

Da li je svrsishodno ratifikovati UN Konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica? ?

Da li će RS planira da pristupi opcionim protokolima kojima se omogućava podnošenje individualnih predstavi protiv Srbije, uz Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima i Konvenciju o pravima deteta?

²²Vidi listu ratifikacija na: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?CountryID=154&Lang=EN.

²³Vidi listu ratifikacija na: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:11200:0::NO::P11200_COUNTRY_ID:102839.

<p>Regionalni ugovori o ljudskim pravima</p>	<p>RS je članica Saveta Evrope i ratifikovala je Evropsku konvenciju o ljudskim pravima²⁴, Revidiranu socijalnu povelju²⁵, i brojne druge konvencije o zaštiti ljudskih prava relevantne za oblast ljudska prava i biznis.²⁶</p> <p>Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), koji je 29. aprila 2008. potpisala sa Evropskom unijom (EU), RS se obavezala da uskladi svoje zakonodavstvo sa pravom EU,²⁷ što podrazumeva i prihvatanje standarda u oblasti zaštite ljudskih prava.</p>	<p>Da li će RS prihvatiti preostalih deset odredbi Revidirane Socijalne Povelje?²⁸</p> <p>Da li će RS pristupiti Dodatnom protokolu uz Evropsku Socijalnu Povelju kojim se predviđa sistem kolektivnih žalbi?²⁹</p>
<p>UN Rukovodeći principi o ljudskim pravima i biznisu (UNGP)</p> <p><i>Da li je država zvaničnom izjavom podržala UNGP?</i> <i>Da li je uspostavljena struktura</i></p>	<p>Nisu pronađene informacije koje ukazuju na to da su do sada UNGP aktivno sprovedene u Srbiji.</p>	<p>Da li će RS formalno podržati UN Rukovodeće principe o ljudskim pravima i biznisu? Da li bi bilo korisno usvajanje nacionalnog akcionog plana (NAP) za ljudska prava i biznis? Koje telo bi bilo nadležno za praćenje i implementaciju UNGP u Srbiji? Da li ima planiranih aktivnosti usmerenih na</p>

²⁴Službeni list SCG- Međunarodni ugovori, br. 9/2003.

²⁵Sl. glasnik RS - Međunarodni ugovori, br. 42/2009.

²⁶Vidi listu ratifikacija na: http://www.coe.int/en/web/conventions/search-on-states/-/conventions/treaty/country/SAM/RATIFIED?p_auth=616NLVMw.

²⁷Tekst SSP sa aneksima i protokolima dostupan je na: http://www.seio.gov.rs/upload/documents/sporazumi_sa_eu/ssp_prevod_sa_anexima.pdf.

²⁸Vidi na: http://www.coe.int/en/web/turin-european-social-charter/serbia-and-the-european-social-charter?p_p_auth=XEoNhp0&p_p_id=49&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&_49_struts_action=%2Fmy_sites%2Fview&_49_groupId=10737916&_49_privateLayout=false.

²⁹Vidi na: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/158>.

<p><i>koja će osigurati primenu UNGP, npr. tako što je određeno je nadležno telo i odvojeni su adekvatni resursi?</i></p> <p><i>Da li je država predvidela mere u cilju širenja znanja i informisanja svojih službenika i građana o UNGP, npr. organizovanjem radionica, konferencija i sl?</i></p> <p><i>Da li je informisala javnost o UNGP putem medija ili na drugi način?</i></p> <p><i>Da li je država preduzimala druge mere u cilju implementacije UNGP?</i></p>		<p>podizanje svesti javnih službenika, kompanija i drugih zainteresovanih strana npr. sindikata, stručnih udruženja o UNGP putem javnih skupova, pri obraćanju zvaničnika, na zvaničnim internet stranicama itd?</p> <p>Da li je RS preuzela ili planira neke druge mere koje se tiču UNGP?</p> <p>Da li bi bilo korisno pozvati UN Radnu grupu za biznis i ljudska prava u zvaničnu posetu RS?</p> <p>Preporuke:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Zvanično podržati UNGP i započeti njihovo aktivno sprovođenje ● Usvojiti NAP o biznisu i ljudskim pravima, ili ovu oblast uključiti na adekvatan način u neki drugi srodan strateški dokument npr. o privrednom razvoju, o društveno odgovornom poslovanju ili ljudskim pravima. <p>Napomena:</p> <p>Evropska Unija podržava UNGPi sprovodi brojne mere u cilju njihove primene. Od država članica EU očekuje se da imaju nacionalnu strategiju ili akcioni plan koji se odnosi na UNGP.³⁰</p>
--	--	---

³⁰ Vidi npr. Evropska komisija, *Commission staff working document on Implementing the UN Guiding Principles on Business and Human Rights - State of Play*, 2015, dostupno na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10947-2015-INIT/en/pdf>.

<p><i>Ostali međunarodni ugovori, međunarodno i regionalno meko pravo, standardi i inicijative</i></p>	<p>RS je podržala Rezoluciju 26/22 Saveta za ljudska prava UN³¹ kojom se produžava mandat UN Radne grupe za ljudska prava i biznis.</p> <p>U preambuli Sporazuma o slobodnoj trgovini između država EFTA i Republike Srbije³² potpisnice potvrđuju važnost dobrog korporativnog upravljanja i korporativne društvene odgovornosti za održivi razvoj, kao i svoj cilj da podstaknu preduzeća da poštuju, međunarodno priznate smernice i principe u tom smislu, kao što su Smernice OECD za multinacionalna preduzeća, Principi OECD o korporativnom upravljanju i Globalni dogovor UN.</p> <p>Na nivou Saveta Evrope, Savet Ministara je 2013 zatražio od Komiteta za ljudska prava (CDDH) da do kraja 2015 pripremi političku deklaraciju podrške UN Rukovodećim načelima.³³ Deklaracija Komiteta Ministara o ljudskim pravima i biznisu od 16. aprila 2014. preporučuje državama usvajanje NAP za ljudska prava i biznis.³⁴</p>	<p>Da li će RS formalno podržati <i>Organization for Economic Co Operation and Development (OECD) Guidelines for Multinational Enterprises</i> (revised 2011)?</p> <p>Da li je RS formalno podržala <i>International Finance Corporation (IFC) Environmental and Social Performance Standards</i> (2012)?</p> <p>Da li postoji lista relevantnih izvora mekog prava relevantnih za zaštitu ljudskih prava koje je podržala RS? Ukoliko ne, da li bi bilo korisno sačiniti takvu listu?</p>
---	--	--

³¹ HRC resolution 26/22, Human rights and transnational corporations and other business enterprises, A/HRC/26/L.1 (23/06/2014), dostupno na: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session26/Pages/ListReports.aspx>.

³² Zakon potvrđivanju protokola o izmenama i dopunama sporazuma o slobodnoj trgovini između država EFTA i Republike Srbije, *Sl. Glasnik – međunarodni ugovori* 6/2010: <http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/lat/pdf/zakoni/2015/1857-15%20lat.pdf>

³³ Vidi na: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/hrpolicy/Other_Committees/HR_and_Business/Default_en.asp.

³⁴ Vidi na: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805c6ee3.

	<p>MOR: Deklaracija MOR o fundamentalnim principima i pravima na radu (1998); Deklaracija o socijalnoj pravdi u cilju pravedne globalizacije (iz 2008);³⁵ Tripartitna Deklaracija o principima u vezi sa multinacionalnim preduzećima i socijalnom politikom (iz 2014).</p> <p>Srbija se priključila <i>Open Government Partnership</i>.³⁶</p> <p>Srbija podržava <i>Principles for Responsible Investment in Agriculture and Food Systems</i>, (usvojio ih je FAO 2014).³⁷</p>	
--	--	--

³⁵ Dostupno na srpskom na: <http://www.ilo.org/public/english/anniversary/90th/download/events/bosnia/deklaracija-srpski-web.pdf>.

³⁶ Vidi više na: <http://www.opengovpartnership.org/country/serbia>.

³⁷ Vidi na: http://eu-un.europa.eu/articles/en/article_15660_en.htm

1.2. Domaći propisi		
<i>Da li važeći propisi jamče zaštitu od kršenja ljudskih prava u kontekstu privrednih odnosa?</i>		
<i>Ustav Republike Srbije</i>	Ustav sadrži poglavlje o ljudskim pravima, u kome se jamči širok krug ljudskih prava, ali uz izvesne nedostatke i nejasnoće. ³⁸	<i>Napomena:</i> U postupku evropskih integracija biće neophodno izvršiti Ustavne promene. ³⁹ Akcionim planom za poglavlje 23, predviđa se promena Ustava do kraja 2017. godine, nakon čega bi trebalo da usledi promena drugih propisa zarad usklađivanja sa Ustavom. ⁴⁰
<i>Zakoni i drugi propisi Republike Srbije kojima se obezbeđuje zaštita i unapređenje ljudskih prava u kontekstu privrednih aktivnosti⁴¹</i> <i>Zapošljavanje i rad</i> <i>Zaštita životne sredine</i>	U RS postoji pravni okvir za zaštitu ljudskih prava, koji je uz izvesne nedostatke, dobrim delom usklađen sa međunarodnim standardima. Kao nedostatak ističe se da se zakoni često donose po hitnom postupku, što se nekada negativno odražava na kvalitet propisa. ⁴² Ponekad se podzakonskim aktima uređuje materija koja bi trebalo da bude uređena zakonskim propisima. ⁴³ Često se kasni sa	<i>Zapošljavanje i rad</i> Da li će RS usvojiti propise kojima se detaljno uređuje iznajmljivanje radne snage u skladu sa ratifikovanim Konvencijom MOR br. 181 o privatnim agencijama za zapošljavanje? Da li potrebno i na koji način stimulisati sindikalno organizovanje u privatnom sektoru?

³⁸ Vidi npr. analizu Beogradskog centra za ljudska prava u *Ljudska prava u Srbiji 2013*, Beograd, 2014, str. 75.

³⁹ Evropska komisija, *Progress Report 2015*, str. 7, dostupno na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf.

⁴⁰ Vidi Akcioni plan za Poglavlje 23, str. 6, dostupan na: <http://www.mpravde.gov.rs/files/Akcioni%20plan%20PG%2023.pdf>.

⁴¹ Za detaljniji prikaz propisa vidi Country Guide Srbija dostupan na: <http://hrbcountryguide.org/wp-content/uploads/2016/09/Country-Guide-Serbia-FINAL-Serbian-August-2016.pdf>

⁴² Evropska komisija, *Progress Report 2015*, str. 7, dostupno na: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2015/20151110_report_serbia.pdf.

⁴³ Vidi npr. Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, Izveštaj o sprovođenju Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i Zakona o zaštiti podataka o ličnosti za 2015. godinu, dostupno na: <http://www.poverenik.rs/images/stories/dokumentacija-nova/izvestajiPoverenika/2015/IZVESTAJ2015/g.izvestaj2015.pdf>.

<p><i>Zaštita svojine</i> <i>Svojina</i> <i>Zaštita zdravlja i bezbednosti</i> <i>Kompanijsko pravo i hartije od vrednosti</i> <i>Poresko zakonodavstvo</i> <i>Trgovinsko pravo</i> <i>Javne nabavke</i> <i>Anti-korupcija</i> <i>Privatnost i pristup informacijama</i> <i>Izveštavanje kompanija</i> <i>Zaštita branitelja ljudskih prava, sindikalnih predstavnika i uzbunjivača</i> <i>Zaštita ranjivih grupa u zajednici i u vezi sa radom i zapošljavanjem</i> <i>Pravo informacionih i komunikacionih tehnologija</i> <i>Ostalo</i></p>	<p>donošenjem podzakonskih akata, nekad i više godina.⁴⁴</p> <p>Javne nabavke Važeći propisi su u velikoj meri usklađeni sa standardima EU. (vidi više RUKOVODEĆE NAČELO 6)</p> <p>Zapošljavanje i rad Oblasti zapošljavanja, rada, zaštite zdravlja i bezbednosti na radu i sindikalno delovanje su pretežno adekvatno uređeni zakonima. Neki od izazova u oblasti rada i zapošljavanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • unapređenje socijalnog dijaloga • kolektivno pregovaranje - od 2011 nije usvojen kolektivni ugovor⁴⁵ • borba protiv diskriminacije na radu i pri zapošljavanju • zapošljavanje preko agencija za zapošljavanje • uključivanje ciljnih grupa u razvoj politika mera za podsticanje zapošljavanja i samozapošljavanja • neravnopravnost žena i muškaraca prilikom obavljanja posla iste vrednosti • zaštita sindikalnih predstavnika prekomerna upotreba ugovora na određeno vreme 	<p>Da li je potrebno podsticati obezbediti zapošljavanje drugih, posebno vidljivih manjina na radnom mestu?</p> <p>Da li je u propise o zabrani diskriminacije planirano uvođenje obaveze obezbeđivanja prihvatljivog prostora za zaposlene sa invaliditetom?</p> <p>Da li bi bilo korisno obavezati i direktne i indirektne budžetske korisnike kojima se plate obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije, da zapošljavaju osobe sa invaliditetom umesto što ovu obavezu izvršavaju opredeljivanjem sredstava u budžetu za tekuću godinu?</p> <p>Da li bi bilo celishodno osnovati radnu grupu sa ciljem da se izvrši analizu primene ZOR kako bi se identifikovale odredbe koje ostavljaju prostor za zloupotrebe i dovode do pogoršavanja položaja zaposlenih?</p>
---	---	--

⁴⁴ Vidi npr. Beogradski centar za ljudska prava, *Ljudska prava u Srbiji 2015, 2016*, dostupno na: <http://www.bgcentar.org.rs/bgcentar/wp-content/uploads/2013/04/Ljudska-prava-u-Srbiji-2015.pdf>.

⁴⁵ Formirana je Radna grupa za analizu usklađenosti ZoR i eventualnog novog zakona o socijalnom partnerstvu i kolektivnom pregovaranju sa konvencijama MOR i direktivama EU.

	<p>U maju 2011. godine doneta je Nacionalna strategija zapošljavanja za period 2011–2020.⁴⁶ Usvojen je Program reformi politike zapošljavanja i socijalne politike u procesu pristupanja EU (ESRP) koji utvrđuje i prati prioritete u oblasti zapošljavanja i socijalne politike⁴⁷</p> <p><i>Zaštita zdravlja i bezbednosti</i></p> <p>Zakonom o zaštiti bezbednosti i zdravlja na radu⁴⁸, brojnim uredbama i pravilnicima uređene su pojedinačne oblasti.⁴⁹</p>	
	<p><i>Zaštita životne sredine</i></p> <p>RS je usvojila brojne propise i strategije u oblasti zaštite životne sredine, ali oni još uvek nisu usklađeni sa evropskim standardima. Neki od izazova u oblasti zaštite životne sredine su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • učešće javnosti i javna rasprava i procesu donošenja odluka o životnoj sredini • postojanje deponija koje nisu u skladu sa pravnim tekovinama EU 	<p><i>Zaštita životne sredine</i></p> <p>Da li je planirano usvajanje mera u cilju povećanja finalne potrošnje energije iz obnovljivih izvora?</p>

⁴⁶ Dostupno na: http://www.nsz.gov.rs/live/digitalAssets/0/302_nacionalna_strategija_zaposljavanja_2011-2020.pdf.

⁴⁷ Usvojen 31. maja 2016, *supra* 7.

⁴⁸ *SL. glasnik RS*, br. 101/05i 91/15.

⁴⁹ Dostupno na: <http://www.minrzs.gov.rs/lat/dokumenti/bezbednost-i-zdravlje-na-radu/uredbe-i-pravilnici>.

	<p><i>Svojina</i></p> <p>Srbija ima adekvatan korpus zakona za zaštitu prava svojine, ali sprovođenje ovih prava može biti izuzetno sporo.</p>	
	<p><i>Poresko zakonodavstvo</i></p> <p>Uprkos niza usvojenih zakonskih mera RS se idalje suočava sa sivom ekonomijom.</p>	<p><i>Poresko zakonodavstvo</i></p> <p>Da li bi bilo korisno uvesti mere poreskih olakšica za kompanije koje odvajaju deo profita za organizacije koje se bave zaštitom i unapređenjem ljudskih prava? Na koji način bi bilo moguće i adekvatno stimulisati privredne subjekte da postupaju u skladu sa ljudskim pravima?</p>
	<p><i>Anti-korupcija</i></p> <p>RS je usvojila pravni okvir za borbu protiv korupcije, koji još uvek ima izvesne nedostatke.</p>	<p><i>Anti-korupcija</i></p> <p>Da li RS planira da usvoji propise koji uređuju lobiranje? Da li potrebno proširiti nadležnosti Agencije za borbu protiv korupcije?</p>
	<p><i>Privatnost i pristup informacijama</i></p> <p>Ustav ne jamči pravo na privatnost eksplicitno. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti nije u skladu sa standardima EU. Nisu doneta podzakonska akta čije je donošenje bilo propisano Zakonom. Odbijeni zahtevi za pristup informacijama od</p>	<p><i>Privatnost i pristup informacijama</i></p> <p>Da li je zaštita privatnosti u dovoljnoj meri definisana pozitivnim propisima, posebno sledeće oblasti: video nadzor, direktni marketing, bezbednost podataka na internetu i obrada biometrijskih podataka?</p>

	<p>javnog značaja tokom 2015 uglavnom su se odnosili na privatizaciju, koncesije, javno-privatne partnerstva.</p>	<p>Da li je u dovoljnoj meri zagarantovana zaštita privatnosti zaposlenih?</p>
	<p><i>Zaštita branitelja ljudskih prava, sindikalnih predstavnika i uzbunjivača</i> Sindikalnim predstavnicima, odnosno uzbunjivačima pruža se zaštita Zakonom o radu odnosno Zakonom o zaštiti uzbunjivača. Branitelji ljudskih prava ne uživaju dodatnu zakonsku zaštitu.</p>	<p><i>Ostalo</i></p> <p>Da li RS planira da usvoji nacionalne strategije u oblastima trgovina ljudima i da li bi ovi dokumenti trebalo da se bave sprečavanjem trgovine ljudima u lancu dobavljača?</p> <p>Da li su uređeni uslovi i postupak za pravno priznavanje promene pola?</p> <p>Da li i na koji način država daje preporuke kompanijama u cilju ostvarivanja ciljeva iz strateskih dokumenata koji se ne odnose direktno na kompanije?</p> <p>Da li je država omogućila da ranjive grupe ne trpe nikakve posledice ukoliko su pokrenule postupku zaštite svojih prava?</p> <p><i>Preporuka</i></p> <p>Ukoliko se pristupi usvajanju Strategije ljudskih prava ona bi trebao da sadrži i deo koji će se odnositi na biznis i ljudska prava.</p> <p>Propisati zabranu uvoza u RS proizvoda koji su u celosti ili delom proizvedeni prinudnim ili dečijim radom.</p>

1. 3. Sprečavanje, istraživanje, kažnjavanje i obeštećenje povreda ljudskih prava

Da li se nadležna tela koja sprovode zakone bave biznisom i ljudskim pravima?

Monitoring i sprovođenje standarda zaštite ljudskih prava od strane državnih tela, uključujući i preventivne mere

Oblasti:

Uticaj biznisa na ranjive grupe u Zapošljavanje i rad

Zaštita životne sredine

Svojina

Zaštita zdravlja i bezbednosti

Poresko zakonodavstvo

Javne nabavke

Anti-korupcija

Privatnost i pristup

informacijama

Izveštavanje kompanija

Zaštita branitelja ljudskih prava,

sindikálnih predstavnika i

uzbunjivača

Zaštita ranjivih grupa u zajednici

i u vezi sa radom i

zapošljavanjem, radom i u

zajednici

Nadležnosti istražnih i izvršnih

organa npr. policije, inspekcijских

organa u slučajevima kršenja

ljudskih prava u kontekstu

privrednih aktivnosti

U RS postoji institucionalni okvir za zaštitu ljudskih prava, organi i nezavisna tela koje je osnovala RS: policija, tužilaštva, poreski organi, inspekcijски organi, nezavisna kontrolna tela, itd. imaju ovlašćenja da postupaju u slučajevima kršenja ljudskih prava i preduzimaju mere u cilju njihovog sprečavanja.

Domaće i međunarodne organizacije koje izveštavaju o institucionalnom okviru u RS ukazale su na potrebu za unapređenjem različitih aspekata delotvornosti finansijskih istraga, unapređenjem kapaciteta poreske uprave, ojača institucije za javne nabavke, ojača kapacitete institucija za prevenciju korupcije, inspekcije rada, RATEL.

Potrebno je unaprediti umreženost i saradnju među nadležnim institucijama npr. MUP, poreske uprave, ministarstva nadležnog za rad i zapošljavanje, itd.

Poverenik za zaštitu ravnopravnosti je zadužen da razmatra pritužbe građana koji su bili žrtve diskriminatornog postupanja i može da postupa bez obzira da li su navodne diskriminatorne akte počinili pojedinci, državna tela, javna ili privatna preduzeća. Relevantne nadležnosti poverenika obuhvataju i davanje preporuka, odlučivanje o pritužbama i pokretanje sudskih postupaka.

Da li nadležna tela raspoložu odgovarajućim kapacitetima za monitoring i sprovođenje standarda zaštite ljudskih prava?

Da li istražni organi imaju nadležnost da utvrđuju povrede ljudskih prava nastale delovanjem privrednih subjekata?

Da li funkcioniše jedinstveni sistem obaveštavanja o povredama na radu?

Koje mere koristi Vlada RS kako bi osigurala sprovođenje odluka Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti?

Koje još mere RS sprovodi u cilju unapređenja sprečavanja, istraživanja, kažnjavanja i obeštećenja o povredama ljudskih prava u vezi sa biznisima?

Da li bi bilo svrsishodno sprovoditi redovne stručne edukacije sudija i tužilaca za odlučivanje u kompanijskim i uopšte privrednim stvarima?

*Nadležnosti poreskih organa
kada su u pitanju kršenja
ljudskih prava od strane biznisa
Sudski mehanizmi zaštite
Ne-sudski žalbeni mehanizmi
Pravna pomoć za žrtve*

Zaštitnik građana je nezavistan državni organ, zadužen da štiti i unapređuje poštovanje ljudskih prava i kontrolu rada organa državne uprave, republičkog javnog pravobranioca, organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja, uključujući i javna preduzeća. Zaštitnik građana nema mandat da razmatra pritužbe žrtava kršenja ljudskih prava od strane privatnih kompanija.

Poverenik za pristup informacijama i zaštitu podataka o ličnosti prati poštovanje obaveza utvrđenih Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja od strane javnog sektora uključujući i javna preduzeća. Poverenik nadgleda poštovanje Zakona o zaštiti podataka o ličnosti, obradu ličnih podataka i razmatra pritužbe u vezi kršenja prava na zaštitu podataka o ličnosti u privatnom i javnom sektoru.

Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela još uvek treba da bude usaglašen sa propisima EU.⁵⁰

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći još uvek nije usvojen.⁵¹

⁵⁰ Evropska komisija, Izveštaj o napretku Srbije, 2015,

RUKOVODEĆE NAČELO 3

Prilikom ispunjavanja svoje dužnosti da obezbede zaštitu ljudskih prava, Države treba da:

- (a) primenjuju zakone koji imaju za cilj ili za posledicu da preduzećima nameću obavezu poštovanja ljudskih prava i da periodično ocenjuju prikladnost takvih zakona i odstranjuju sve nedostatke;**
- (b) obezbede da ostali zakoni i politika kojima se reguliše osnivanje i poslovanje preduzeća, kao što je korporativno pravo, ne ograničavaju već, naprotiv, omogućuju poštovanje ljudskih prava od strane preduzeća;**
- (c) pružaju preduzećima delotvorne smernice o načinima na koji mogu da poštuju ljudska prava tokom poslovanja;**
- (d) podstiču i po potrebi zahtevaju od preduzeća da objavljuju informacije o načinima na koji odstranjuju svoj negativni uticaj na ljudska prava.**

Komentar:

Države ne treba da pretpostavljaju da preduzeća uvek preferiraju ili imaju koristi od nečinjenja. Države treba da razmotre mudar izbor mera – nacionalnih i međunarodnih, obaveznih i dobrovoljnih – kako bi unapređivale poštovanje ljudskih prava od strane preduzeća.

U praksi Država često postoji značajna pravna praznina prouzrokovana njihovom propuštanjem da obezbede sprovođenje postojećih zakona koji posredno ili neposredno regulišu pitanja poštovanja ljudskih prava od strane preduzeća. Ti zakoni mogu da obuhvataju one kojima se zabranjuje diskriminacija i zakone o radu, o zaštiti životne sredine, o imovini, privatnosti i borbi protiv korupcije. Stoga je važno da Države razmatraju da li se ti zakoni delotvorno sprovode, a ukoliko to nije slučaj, zašto i koje bi mere mogletome da doprinesu..

Od jednake je važnosti da Države razmotre da li ovi zakoni obezbeđuju neophodnu zaštitu u svetlu okolnosti koje se menjaju i da li uz relevantnu politiku obezbeđuju okruženje povoljno za poštovanje ljudskih prava od strane preduzeća. Na primer, zaštita kako nosilaca prava tako i preduzeća često iziskuje dodatno razjašnjavanje nekih oblasti prava i politike, kao što su one kojima se reguliše pristup zemljištu, uključujući pravo na vlasništvo nad zemljištem ili na korišćenje zemljišta.

Zakoni i politike kojima se reguliše osnivanje i poslovanje preduzeća, kao što su korporativno pravo i zakoni o hartijama od vrednosti, neposredno utiču na ponašanje preduzeća. Međutim, razumevanje njihovih posledica po ljudska prava i dalje je nedovoljno. Potrebno je obezbediti smernice koje će omogućiti preduzećima da poštuju ljudska prava, uz dužno uzimanje u obzir uloge postojećih rukovodećih struktura, kao što su upravni odbori korporacija.

Smernice o poštovanju ljudskih prava namenjene preduzećima treba da ukažu na očekivane ishode i doprinose razmeni informacija o najboljim

⁵¹Evropska komisija, Izveštaj o napretku Srbije, 2015,

http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_izvestaji_ek_o_napretku/godinja_izvestaj_15_final.pdf, str.13

praksama. One bi trebalo da ukazuju na odgovarajuće metode, uključujući i na načelo dužne brige za ljudska prava, kao i na načine delotvornog pristupa pitanjima rodne ravnopravnosti, ugroženosti i/ili marginalizacije, uzimajući u obzir konkretne izazove sa kojima mogu da se suočavaju pripadnici različitih ranjivih grupa. .

Kompanije mogu na razne načine da izveštavaju o tome kako odstranjuju svoj negativni uticaj na ljudska prava, od neformalnih susreta sa ugroženim zainteresovanim stranama do podnošenja formalnih javnih izveštaja. Za negovanje poštovanja ljudskih prava od strane preduzeća je bitno da država podstiče a po potrebi i zahteva takvo izveštavanje.

Indikatori	Primena	Otvorena pitanja/Preporuke/Važne napomene
<p>3.1. Primena zakona kojima se biznisi obavezuju na poštovanje ljudskih prava</p> <p><i>Kojim važećim propisima je neposredno ili posredno uređen uticaj biznisa na ljudska prava?</i></p>		
<p><i>Kompanijsko pravo</i> <i>Zaštita potrošača</i> <i>Poresko pravo</i> <i>Trgovinsko pravo</i> <i>Pravo na privatnost i ICT pravo</i> <i>Propisi protiv mita i korupcije</i> <i>Krivično pravo</i> <i>Građansko pravo</i> <i>Objavljivanje informacija i izveštavanje</i></p>	<p>Zakonodavni okvir u ovoj oblasti u velikoj meri je u skladu sa standardima EU i obuhvata veliki broj zakona. Među njima najvažniji su: Zakon o privrednim društvima,⁵² Zakon o tržištu kapitala,⁵³ Zakon o preuzimanju akcionarskih društava.⁵⁴</p> <p>Kompanijsko pravo</p> <p>Položaj malih akcionara - iako su zakoni u skladu sa evropskim standardima zaštita malih akcionara često nije adekvatna.⁵⁵ Pred nadležnim organima, sudovima i Komisijom za hartije od vrednosti,</p>	<p>Da li je moguće/potrebno ojačati zaštitu ljudskih prava njihovim izričitim pominjanjem u propisima koji npr. uređuju kompanijsko pravo i privredne prestupe?</p> <p>Da li i na koji način propisi kompanijskog i trgovinskog prava podstiču kompanije na poštovanje ljudskih prava?</p> <p>Da li država koristi sve zakonske mogućnosti da formuliše zahteve od kompanija u pogledu poštovanja ljudskih prava?</p> <p>Da li je postojeći predlog Zakona o socijalnim</p>

⁵²Sl. glasnik RS, br. 36/2011, 99/2011, 83/2014 - dr. zakon i 5/2015.

⁵³Sl. glasnik RS, br. 31/2011 i 112/2015.

⁵⁴Sl. glasnik RS, br. 46/2006.

⁵⁵U Izveštaju o konkurentnosti za 2011–2012. godinu Svetskog ekonomskog foruma Srbija je svrstana je na 140. mesto od 142. zemlje koje su obuhvaćene izveštajem.

<p><i>Javne nabavke</i> <i>Radno pravo</i> <i>Pravo zaštite životne sredine</i> <i>Svojina</i> <i>Zaštita zdravlja i bezbednosti</i> <i>Anti-diskriminaciono pravo</i> <i>Zaštita uzbunjivača i</i> <i>branitelja ljudskih prava</i></p>	<p>vlasnici akcija ne mogu da ostvare odgovarajuću zaštitu.⁵⁶</p> <p>Zaštita potrošača</p> <p>Zakon o zaštiti potrošača⁵⁷ u skladu je sa 14 ključnih evropskih direktiva. Potrebno je dalje usklađivanje sa Direktivom o opštoj bezbednosti proizvoda izmenama zakona o bezbednosti proizvoda.</p> <p>Nacionalni registar potrošačkih prigovora postoji ali nije javno dostupan.</p> <p>Više javnim nabavkama vidi RUKOVODEĆE NAČELO 6; više o izveštavanju vidi 3.3. Izveštavanje kompanija i odnosi sa javnošću; o ostalim propisima vidi 1.3. Sprečavanje, istraživanje, kažnjavanje i obeštećenje povreda ljudskih prava.</p>	<p>preduzećima u skladu sa evropskim standardima u ovoj oblasti ili ga je potrebno revidirati?</p> <p>Da li postoji potreba da Nacionalni registar potrošačkih prigovora bude javno dostupan?</p> <p>Na koji način je moguće dodatno ojačati administrativni kapacitet organa za zaštitu potrošača i tržišni nadzor?</p>
<p>3.2. Relevantne politike</p> <p><i>Da li je država usvojila i objavila politike kojima se biznisi podstiču na poštovanje ljudskih prava?</i></p>		
<p><i>Usvajanje relevantnih akcionih planova i politika o biznisu i ljudskim pravima, društvenoj</i></p>	<p>Nije usvojen nacionalni akcioni plan za ljudska prava i biznis, i njegovo usvajanje za sada nije u planu.</p>	<p>Na koji način bi bilo najsvrsishodnije uključiti obaveze procene rizika od kršenja ljudskih prava u izveštavanje?</p>

⁵⁶Npr. Izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije, dostupno na: <http://www.antikorupcija-savet.gov.rs/izvestaji/cid1028-2835/izvestaj-o-nezakonitom-sprovoenju-privatizacija>.

⁵⁷Sl. glasnik RS, br. 62/2014 i 6/2016.

<p><i>odgovornosti, zabrani diskriminacije, transparentnosti i ostalim relevantnim temama.</i></p>	<p>RS je usvojila niz strategija i akcionih planova od značaja za zaštitu ljudskih prava prilikom obavljanja privrednih aktivnosti.⁵⁸</p> <p>RS nema strategiju za unapređenje ljudskih prava.</p> <p><i>Strategija i akcionu plan razvoja i promocije društveno odgovornog poslovanja u Republici Srbiji za period od 2010. do 2015. godine - ova strategija nikada nije implementirana;</i>⁵⁹ Prema dostupnim podacima nema planova za usvajanje nove CSR strategije.</p> <p>Poverenica za zaštitu ravnopravnosti sačinila je 2016. godine Kodeks nediskriminatornog postupanja za kompanije.</p> <p>Kodeks korporativnog upravljanja Privredne komore Srbije⁶⁰ namenjen je svim javnim akcionarskim društvima i ostalim privrednim društvima koja su članovi Privredne komore Srbije. Ovaj Kodeks razrađuje pitanja dobre korporativne prakse kroz pravila i preporuke o upravljanju i nadzoru nad upravljanjem u društvima kapitala. Iako se posebno ne bavi ljudskim pravima daje</p>	<p>Da li treba usvojiti novu Strategiju razvoja i promocije društveno odgovornog poslovanja u Srbiji?</p> <p>Da li je moguće ulogu predstavništva Privredne komore u inostranstvu proširiti tako da prate rad kompanije u oblasti ljudskih prava i biznisa?</p> <p>Preporuka:</p> <p>Analizirati relevantne i srodne strategije i akcione planove kako bi se utvrdilo u kojoj meri su smernice iz Rukovodećih načela već inkorporirane u pravni sistem. Na taj način bi koncept ljudska prava i biznis u kontekstu Srbije bio sagledan u celini, bila bi moguća dopunskih potencijalnih praznina i utvrđeno da li postoji potreba za kodifikacijom.</p>
--	---	--

⁵⁸ Za spisak odabranih strategija posebno relevantnih za oblast biznis i ljudska prava vidi <http://hrbcountryguide.org/wp-content/uploads/2016/09/Country-Guide-Serbia-FINAL-Serbian-August-2016.pdf>

⁵⁹ Više o strategiji vidi: <http://odgovornoposlovanje.rs/wp-content/uploads/2015/03/CSR-uSrbiji-165x237mm-WEB.pdf>.

⁶⁰ Dostupan na: <http://www.pks.rs/PoslovnoOkruzenje.aspx?id=1412&p=3>.

	<p>poseban osvrt na pitanja transparentnosti i javnosti poslovanja privrednih društava.</p> <p>Kodeks poslovne etike⁶¹ Privredne komore Srbije usvojen je 2005. godine i ustanovljava najvažnije principe i pravila poslovne etike. Kodeks treba da poštuje svako društvo koje je član Privredne komore Srbije, uključujući i njegove zaposlene, izvršne rukovodioce, članove odbora društva i njegovih komisija, lica koja obavljaju poslove nadzora u društvu, kao i sva druga lica koja angažuje društvo i koja su u tom smislu potpisala ugovor s njim.</p>	
<p>3.3. Izveštavanje kompanija i odnosi sa javnošću</p> <p><i>Kakve su zakonske obaveze kompanija u pogledu izveštavanja i obaveštavanja javnosti o uticaju koji imaju na ljudska prava?</i></p>		
<p>Finansijsko izveštavanje</p> <p>Nefinasijsko izveštavanje</p> <p>Javne konsultacije</p>	<p>U Srbiji je godišnje izveštavanje kompanija uređeno Zakonom o računovodstvu.⁶² Obavezni godišnji izveštaji su isključivo finansijski.</p> <p>Obaveza privrednih subjekata je da podnose godišnje finansijske izveštaje, a za određene kompanije postoji obaveza revidiranja finansijskih izveštaja.</p> <p>Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) i</p>	<p>Da li postoji zakonska obaveza za kompanije da imaju javne konsultacije pre, za vreme, i posle početka velikih projekta koji mogu uticati lokalne zajednice?</p> <p>Da li postoji obavezno javno objavljivanje procene uticaja na životnu sredinu?</p> <p>Da li je moguće povećati kapacitete za efektivno učešće javnosti i javne rasprave u procesu donošenja odluka o životnoj sredini?</p>

⁶¹ Dostupan na: <http://www.pks.rs/PoslovnoOkruzenje.aspx?id=1411&p=3>.

⁶² Zakon o računovodstvu, *Sl. glasnik RS*, br. 62/13.

	<p>Međunarodni standardi finansijskog izveštavanja (MSFI) su osnova na kojoj se zasniva računovodstvo privrednih subjekata u Republici Srbiji, u skladu sa Zakonom o računovodstvu.</p> <p>Nefinansijsko izveštavanje nije obavezno, ali postoji obaveza podnošenja statistike o zapošljavanju osoba sa invaliditetom i izveštaja o sprovođenju plana mera za otklanjanje ili ublažavanje neravnomerne zastupljenosti polova.⁶³ Prema prikupljenim informacijama, najveći broj privrednih društava ne ispunjava obavezu iz zakona o ravnopravnosti polova.</p> <p>Procena uticaja projekata na životnu sredinu, vrši se za projekte koji se planiraju i realizuju a mogu dovesti do zagađivanja životne sredine ili predstavljaju rizik po zdravlje ljudi.⁶⁴ Zakonom o proceni uticaja na životnu sredinu utvrđena je obaveza nadležnog organa da u određenom, propisanom roku, obavesti javnost o podnetom zahtevu za odlučivanje o potrebi procene uticaja na životnu sredinu, za određivanje obima i sadržaja studije i za davanje saglasnosti na studiju o proceni</p>	<p>Napomena: U skladu sa Direktivom⁶⁵ o objavljivanju nefinansijskih i izveštaja od strane velikih kompanija i grupa, neke kompanije u EU biće u obavezi da u godišnjem izveštaju o poslovanju objavljuju i određene nefinansijske informacije koje se odnose na njihove politike, rizike i rezultate rada u vezi sa zaštitom životne sredine, pravima zaposlenih, poštovanjem ljudskih prava, antikorupcijskim merama, i predstavnicima u upravljačkim telima.⁶⁶</p>
--	--	--

⁶³ U skladu sa Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba sa invaliditetom, *Sl. glasnik RS*, broj 36/2009 i 32/2013 i Zakonom o ravnopravnosti polova, *Sl. Glasnik RS*, broj 104/200.

⁶⁴ Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu, *Sl. Glasnik RS*, br. 135/04, 36/09

⁶⁵ Direktiva o nefinansijskom izveštavanju 2014/95/EU, dostupno na: http://ec.europa.eu/finance/consultations/2016/non-financial-reporting-guidelines/index_en.htm

⁶⁶ Evropska komisija je započela javne konsultacije za izradu neobavezujuće metodologije za nefinansijsko izveštavanje, dostupno na: http://ec.europa.eu/finance/consultations/2016/non-financial-reporting-guidelines/index_en.htm

	uticaja na životnu sredinu	
3.4. Smernice i podsticaji		
<p>Smernice iz oblasti poreskog prava, poštovanja ljudskih prava, statusa malih i srednjih preduzeća</p> <p>Podsticajne mere za bolje poštovanje zakona ž</p>	<p>Poreski propisi u Srbiji ne idu u službu razvoja filantropije ili razvoja poštovanja ljudskih prava izvan zakonskog okvira. Važeći poreski propisi u Srbiji samo u ograničenoj meri tretiraju ovo pitanje, pa se Zakonom o porezu na dobit pravnih lica rashod priznaje samo usko ograničen krug slučajeva.⁶⁷</p> <p><i>CSR Forum</i> - godišnji događaj u organizaciji Foruma za odgovorno poslovanje i Smart kolektiva, koji domaćem poslovnom, javnom i civilnom sektoru predstavlja aktuelna rešenja i trendove iz oblasti društveno odgovornog poslovanja. ⁶⁸</p> <p><i>CSR Index</i> - Kompanije koje dosegnu nivo ispunjenosti kriterijuma od 70%, ulaze na listu društveno odgovornih kompanija u Srbiji, što im pruža mogućnost da na tržištu budu prepoznate kao društveno odgovorne.⁶⁹</p>	<p>Kako da mala i srednja preduzeća dobijaju posebnu podršku od vodećih kompanija u pogledu poštovanja ljudskih prava?</p> <p>Na koji način je moguće promovisati dijalog, dobre prakse i mogućnosti za mala i srednja preduzeća?</p> <p>Da li je i na koji način moguć organizovati savetodavno telo u oblasti poštovanja ljudskih prava?</p> <p>Da li tu funkciju možda već vrše postojeća tela, kao na primer Privredna komora, Udruženja poslodavaca?</p>

⁶⁷ Vidi više na: <http://odgovornoposlovanje.rs/wp-content/uploads/2015/03/CSR-uSrbiji-165x237mm-WEB.pdf>.

⁶⁸ Vidi više na: <http://odgovornoposlovanje.rs/wp-content/uploads/2015/03/CSR-uSrbiji-165x237mm-WEB.pdf>.

⁶⁹ Vidi više na: <http://csr-index.rs/csr-index-srbija>.

RUKOVODEĆE NAČELO 4

Države treba da preduzimaju dodatne korake kako bi štatile pojedince od povreda njihovih ljudskih prava od strane preduzeća koja su u njihovom vlasništvu ili pod njihovom kontrolom, ili koja dobijaju značajnu podršku ili koriste usluge državnih agencija, kao što su izvozno kreditne agencije, zvanične agencije za osiguranje ili garanciju investicija, uključujući, po potrebi, nametanjem obaveze da poštuju načelo dužne pažnje za ljudska prava.

Komentar:

U skladu sa međunarodnim pravom ljudskih prava, Države pojedinačno predstavljaju osnovne nosioce obaveza a sve one kolektivno predstavljaju garante međunarodnog sistema zaštite ljudskih prava. Kada Država kontroliše neko preduzeće ili kada se njegovo delovanje na drugi način može pripisati Državi, kršenje ljudskih prava od strane tog preduzeća može povlačiti i povredu međunarodnih pravnih obaveza Države. Štaviše, što je neko preduzeće bliže Državi ili što više zavisi od organa uspostavljenog u skladu sa zakonom ili od podrške poreskih obveznika, to Država ima jači razlog da sprovodi politiku kojom obezbeđuje da to preduzeće poštuje ljudska prava.

U slučajevima u kojima Države poseduju ili kontrolišu preduzeća, one imaju najveće mogućnosti da u okviru svojih ovlašćenja obezbeđuju sprovođenje relevantne politike, zakonodavstva i propisa vezanih za zaštitu ljudskih prava. Širok krug agencija zvanično i nezvanično povezanih sa Državom može da pruža podršku i usluge poslovnim aktivnostima. One obuhvataju agencije za kreditiranje izvoza, zvanične agencije za osiguranje investicija ili izdavanje garancija, razvojne agencije i institucije koje finansiraju razvoj. Kada te agencije ne razmatraju stvarni i potencijalni negativni uticaj koji njihovi korisnici - preduzeća - mogu imati na ljudska prava, one sebe dovode u političku, finansijsku, a moguće i pravnu opasnost a u opasnost dovode i svoj ugled.

Indikatori

Primena

Otvorena pitanja/Preporuke/Važne napomene

4.1. Preduzeća u vlasništvu države ili kojima upravlja država

Da li je država predvidela posebne mere kako bi podsticala postupanje u skladu sa ljudskim pravima kompanija u njenom vlasništvu ili pod njenom kontrolom? Kakve due diligence mere u oblasti ljudskih prava država zahteva od preduzeća u svom vlasništvu odnosno kojima upravlja?

Kakve mere kontrole lanca dobavljača država zahteva od preduzeća u svom vlasništvu odnosno kojima upravlja?

Na koji način nadležna državna tela nadziru i obezbeđuju sprovođenje due diligence za ljudska prava odnosno kontrolu lanca dobavljača država od preduzeća u svom vlasništvu odnosno kojima upravlja? Ostale specifične podsticajne mere za preduzeća vlasništvu države odnosno kojima ona upravlja da poštuju ljudska prava?

<p><i>Due diligence standardi - indikator da li javna preduzeća imaju i primenjuju politike koje se odnose na zaštitu ljudskih prava.</i></p> <p><i>Dodatne mere zaštite ljudskih prava od strane privrednih subjekata koji su u državnom vlasništvu ili su pod kontrolom države,</i></p> <p><i>Odnos prema lancu dobavljača</i></p>	<p>Na preduzeća u vlasništvu države ili kojima upravlja država u najvećem delu odnose se isti propisi kompanijskog i drugih grana prava koji se odnose i na ostala preduzeća.</p> <p>Nisu pronađeni podaci da se od preduzeća u vlasništvu države ili onih kojima ona upravlja zahteva da sprovode due diligence u oblasti ljudskih prava ili kontrolu lanca dobavljača.</p> <p>Transparentnost rada javnih preduzeća⁷⁰ - Javna preduzeća dužna su da redovno izveštavaju javnosti o programu rada preduzeća i realizaciji programa, kao i o drugim činjenicama koje mogu biti od interesa za javnost, a naročito: o revidiranim finansijskim godišnjim izveštajima, kao i o mišljenju ovlašćenog revizora na taj izveštaj, izveštaj o posebnim ili vanrednim revizijama, o sastavu nadzornog odbora, o imenima direktora i izvršnih direktora; o organizacionoj</p>	<p>Da li postoji/da li bio korisno uvesti obavezu uvođenja <i>due diligence</i> ljudska prava u kompanijama u vlasništvu država odnosno kojima država upravlja?</p> <p>U kojim slučajevima postoji, odnosno da li bio korisno predvideti obavezu kontrole lanca dobavljača u kompanijama u vlasništvu država odnosno kojima država upravlja? Posebno u oblastima gde su prepoznati specifični rizici.</p> <p>Na koji način je moguće omogućiti prisustvo i održati socijalna preduzeća u lancu dobavljača?</p> <p>Da li bi bilo korisno/moguće uvođenje obaveze izveštavanja o uticaju na ljudska prava od strane određenih kompanija koje su u vlasništvu države ili kojima upravlja država o uticaju na ljudska prava (<i>Human Rights Impact Assesment</i>)?</p> <p>Da li je RS predvidela još neke specifične mere kako bi podržala/podstakla preduzeća u svom vlasništvu</p>
--	--	---

⁷⁰Zakon o javnim preduzećima, Sl. Glasnik 15/2016, čl. 71.

	<p>strukturi preduzeća, odnosno društva kapitala, kao i načinu komunikacije sa javnošću. Za nepoštovanje ovih odredbi ne postoji sankcija što možda doprinosi tome da veliki broj javnih preduzeća ne ispunjava u potpunosti o propisane obaveze.</p> <p>Planovi integriteta - Obaveza izrade planova integriteta je predviđena Zakonom o Agenciji za borbu protiv korupcije.⁷¹ Plan integriteta sadrži mere pravne i praktične prirode kojima se sprečavaju i otklanjaju mogućnosti za nastanak i razvoj korupcije.</p> <p>Agencija za borbu protiv korupcije objavljuje spisak tela i organizacija koje su donele Plan, ali ne kontroliše njihovo sprovođenje.⁷²</p> <p>Strategija za dalji razvoj interne finansijske kontrole u javnom sektoru ⁷³- plan za uspostavljanje i razvoj sveobuhvatnog i efikasnog sistema interne finansijske kontrole u javnom sektoru, sa ciljem dobrog upravljanja i zaštite javnih sredstava bez obzira na njihov izvor radi usaglašavanja sa zahtevima iz poglavlja 32 - Finansijska kontrola, za vođenje</p>	<p>odnosno kojima upravlja da poštuju ljudska prava?</p> <p>Kako država sprovodi dužnost nadzora, kako u oblasti <i>due diligence</i>, tako i u uspostavljanju procedura za pritužbe?</p> <p>Da li bi bilo svrsishodno da javna preduzeća promovišu zapošljavanje ranjivih grupa kroz veće obavezne kvote?</p> <p>Da li je neophodno unaprediti pravni okvir ili praksu kako bi se smanjio broj neizvršenih rešenja Poverenika za pristup informacijama od javnog značaja?⁷⁴</p> <p>Da li treba ojačati finansijske i kadrovske kapacitete DRI?</p> <p>Preporuke:</p> <p>Iako nema obaveze da preduzeća sprovode <i>due diligence</i> u oblasti ljudskih prava javna preduzeća trebalo bi da pokažu posebnu senzibilnost prema obavezama koje kao i ostala preduzeća imaju. Npr. utvrđena obaveza zapošljavanju osoba sa invaliditetom od strane svih poslodavaca u Republici Srbiji mogla da posluži kao osnov za primere dobre prakse. Ipak kompanije čiji je</p>
--	--	---

⁷¹ Sl. Glasnik RS 97/2008, član 58-61.

⁷² Glava VII Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije

⁷³ Dostupno na: <http://slglasnik.info/sr/61-04-08-2009/21358-strategija-razvoja-interne-finansijske-kontrole-u-javnom-sektoru-u-republici-srbiji.html>.

⁷⁴ Od ukupno 135 neizvršenih rešenja Poverenika donetih u 2015. godini, najveći broj rešenja (45,9%) nisu izvršila republička i lokalna javna preduzeća, a zatim ministarstva i drugi organi izvršne vlasti (34,8%), iz Izveštaja o sprovođenju Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja i zakona o zaštiti podataka o ličnosti, mart 2015, dostupno na:

<http://fbd.org.rs/analize/ANALIZE%202016/Godi%C5%A1nji%20izve%C5%A1taj%20Poverenika%20%20za%202015.pdf>

	pregovora o pridruživanju EU.	većinski ili jedini vlasnik država u većini slučajeva biraju zakonom predviđeno plaćanje penala.
<p>4.2. Biznisi koji dobijaju značajnu pomoć ili usluge od države ili njenih agencija (npr. izvozne kreditne agencije, banke u državnom vlasništvu, državni penzioni fond, državne agencije za osiguranje ili koje pružaju garancije, razvojne agencije ili finansijske institucije)</p>		
<p><i>Iako ovi biznisi nisu direktno pod kontrolom države, oni dobijaju značajnije investicije i podršku i iz tog razloga treba da imaju iste standard poštovanja ljudskih prava u svom poslovanju.</i></p> <p><i>Due diligence standardi - indikator da li preduzeća imaju i primenjuju politike koje se odnose na zaštitu ljudskih prava.</i></p> <p><i>Dodatne mere zaštite ljudskih prava od strane privrednih subjekata koji su pod kontrolom države</i></p>	<p>Razvojna Agencija Srbije (RAS), agencija Vlade Republike Srbije, pruža podršku direktnim ulaganjima, bavi se promocijom izvoza, i implementacijom projekata koji za cilj imaju unapređenje konkurentnosti, regionalnog razvoja i ugleda Srbije.⁷⁵</p> <p>Fond za razvoj republike Srbije⁷⁶ – cilj fonda je podsticanje privrednog razvoja, unapređenje konkurentnosti i podsticanje zapošljavanja, itd.⁷⁷</p> <p>Subvencionisani krediti podržani od strane ministarstva poljoprivrede.⁷⁸</p>	<p>Da li RS postavila neke specifične zahteve vezane za ljudska prava u odnosu prema biznisima koji dobijaju značajnu pomoć ili usluge od države?</p> <p>Da li je RS predvidela neke specifične mere podrške kako bi ova preduzeća poštovala ljudska prava? Posebno u oblastima gde su prepoznati specifični rizici.</p> <p>Da li je moguće ograničiti investicione garancije samo na projekte koji ne ugrožavaju ljudska prava i zaštitu životne sredine? Na koji način bi se vršila procena uticaja?</p>

⁷⁵ Preuzeto sa: <http://ras.gov.rs/sr/o-nama/nase-usluge>

⁷⁶ Zakon o Fondu za razvoj Republike Srbije, *Sl. Glasnik* br. 88/10.

⁷⁷ Vidi: <http://www.fondzarazvoj.gov.rs>.

⁷⁸ Vidi više na: <http://subvencije.rs/kredit/7854>.

RUKOVODEĆE NAČELO 6

Države bi trebalo da promovišu poštovanje ljudskih prava od strane preduzeća sa kojima stupaju u privredne odnose.

Komentar:

Države stupaju u različite privredne odnose sa preduzećima, uključujući i putem javnih nabavki. To državama pruža jedinstvenu mogućnost da, kako individualno tako i zajednički, podižu svest o ljudskim pravima i unapređuju njihovo poštovanje od strane tih preduzeća između ostalog i kroz uslove ugovora, imajući u vidu relevantne obaveze država po domaćem i međunarodnom pravu.

Indikatori	Primena	Otvorena pitanja/Preporuke/Važne napomene
6.1. Javne nabavke <i>Koje zahteve ili podsticaje za poštovanje ljudskih prava sadrže propisi o javnim nabavkama?</i>		
<p><i>U Srbiji su javne nabavke tokom 2014. iznosile 7.7% BDP.⁷⁹</i></p> <p><i>Tokom 2013. u 45% slučajeva odabrana je ekonomski najpovoljnija ponuda (ENP), odnosno najpovoljnija ponuđena cena (NPC) u 55% slučajeva. U narednim godinama rastao je procenat</i></p>	<p>Strategija razvoja javnih nabavki u Republici Srbiji, za period 2014 - 2018. godine⁸¹ ima kao jedan od strateških ciljeva reformi javnih nabavki promovisanje i podsticanje ekološkog i socijalnog aspekta u javnim nabavkama.</p> <p>Relevantne odredbe Zakona o javnim nabavkama⁸² (ZJN) koje su u avgustu 2015. usklađivane sa Direktivom 2014/24/EU o</p>	<p>Odgovori na sledeća pitanja omogućili bi detaljniji uvid u efekat javnih nabavki kao instrumenta promocije i zaštite ljudskih prava, i ukazali na eventualnu potrebu za izradom daljih smernica ili treninga kako bi se unapredio ovakav uticaj javnih nabavki:</p> <p>U kom broju slučajeva su kriterijumi zaštite životne sredine i socijalni kriterijumi korišćeni kao jedan od kriterijuma ekonomski najpovoljnije ponude?</p>

⁷⁹ Progress Report 2015, Supra 41, str. 34.

<p><i>NPC – 75% u 2014, i 78% u 2015. godini.⁸⁰</i></p> <p><i>Da li saugovarači države moraju da ispunjavaju određene zahteve poštovanja ljudskih prava i da li su ovi zahtevi jasno definisani? Da li nadležna državna tela, osim cene i sposobnosti, procenjuju i da li su ponuđači odgovorni u smislu etike i usklađenosti i poslovanja i poštovanja propisa o bezbednosti i zdravlju zaposlenih i zajednice? Da li postoje posebne javne nabavke kojima se npr. daje</i></p>	<p>javnim nabavkama:⁸³ Naručilac je dužan da nabavlja dobra i usluge koji su energetske efikasni, ne zagađuju, imaju minimalni uticaj na životnu sredinu.⁸⁴</p> <p>Naručilac je u obavezi da od ponuđača ili kandidata zahteva da pri sastavljanju svojih ponuda izričito navedu da su poštovali obaveze koje proizilaze iz važećih propisa o zaštiti na radu, zapošljavanju i uslovima rada, zaštiti životne sredine.⁸⁵</p> <p>Obavezni uslov za učešće je da ponuđač i njegov zakonski zastupnik nisu osuđivani za neko od krivičnih dela kao član organizovane kriminalne grupe; za krivična dela protiv privrede; krivična dela protiv životne sredine; krivično delo primanja ili davanja mita i krivično delo prevare.⁸⁶</p>	<p>b. Kako su bili ponderisani u odnosu na ostale kriterijume?</p> <p>c. U kom broju slučajeva su odluke o izboru ponuđača uspešno osporavane po osnovu ocene date za ove kriterijume?</p> <p>d. Koji je procenat sprovedenih rezervisanih javnih nabavki?</p> <p>Da li se prilikom planiranja javne nabavke meri potencijalni uticaj na ranjive društvene grupe npr. Da li se koriste rodno osetljive statistike u cilju kako bi se sagledale potrebe i posledice na rodnu ravnopravnost?⁹⁹</p> <p>Da li je efikasan postojeći sistem unos promena u registar preduzeća koje imaju posledice na isključenje ponuđača?</p> <p>Da li bi bilo korisno obezbediti adekvatne obuke i materijale za službenike za javne nabavke zadužene za planiranje i sprovođenje javnih nabavki o rizicima</p>
---	--	--

⁸¹ Dostupno na: <http://www.ujn.gov.rs/ci/aktivnosti/strategija>.

⁸² *Sl. glasnik RS*, br. 124/2012, 14/2015 i 68/2015.

⁸⁰ D. Bojović, Prezentacija: Unapređenje u primeni koncepta „vrednost za novac“, slajd br.4, dostupno na: <http://www.ujn.gov.rs/ci/news/story/315/%D0%9D%D0%9E%D0%92%D0%95+%D0%A2%D0%95%D0%9D%D0%94%D0%95%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%88%D0%95+%D0%A3+%D0%88%D0%90%D0%92%D0%9D%D0%98%D0%9C+%D0%9D%D0%90%D0%91%D0%90%D0%92%D0%9A%D0%90%D0%9C%D0%90+%D0%A3+%D0%A1%D0%A0%D0%91%D0%98%D0%88%D0%98.html>.

⁸³ Kao i Direktiva 2014/25/EU o nabavkama od strane subjekata koji posluju u oblasti vodoprivrede, energetike, saobraćaja i poštanskih usluga; Direktiva 2014/23/EU o dodeli ugovora o koncesiji. Vidi više o potencijalnom uticaju ovih direktiva na ljudska prava u Institute for Human Rights and Bussines, *Protecting Rights by Purchasing Right*, Occasional Paper Series, No.3, November 2015, available at: <http://www.ihrb.org/publications/reports/protecting-rights-purchasing-right.html>.

⁸⁴ Čl. 13 ZJN.

⁸⁵ Čl. 75, stav 2.

⁸⁶ Čl. 75

<p><i>preferencijalni tretman za diskriminisane grupe ili preduzeća sa specifičnim ciljevima unapređenja ljudskih prava?</i></p> <p><i>Da li se od ponuđača zahteva da poznaju svoje podugovarače, uključujući i mesta na kojima se od ponuđača zahteva poznavanje lanca dobavljača, uključujući tačne lokacije nabavke ili proizvodnje, i da li se od njih zahteva da osiguraju poštovanje standarda u svom lancu dobavljača?</i></p> <p><i>Da li je država dala dodatna pojašnjenja kako se standardi zaštite ljudskih prava mogu koristiti u fazi dodele ugovora?</i></p> <p><i>Da li se od ponuđača zahteva da učini dostupnim informacije o svom lancu dobavljača?</i></p> <p><i>Da li država preduzima mere kako bi osigurala da odredbe ugovora sadrže i zahteve poštovanja ljudskih prava koje</i></p>	<p>Neka od najtežih krivičnih dela, koja su od posebnog značaja za uticaj biznisa na ljudska prava, nisu obuhvaćena ovom odredbom kao trgovina ljudima ili dečji rad.</p> <p>Obavezni uslov za učešće je da je ponuđač izmirio dospеле poreze, doprinose (penzijsko i invalidsko osiguranje, zdravstveno osiguranje i osiguranje za slučaj nezaposlenosti za sve zaposlene) i druge javne dažbine u skladu sa propisima Republike Srbije ili strane države kada ima sedište na njenoj teritoriji.⁸⁷</p> <p>Naručilac može u konkursnoj dokumentaciji odrediti dodatne uslove za učešće u postupku javne nabavke koji se odnose na socijalna i ekološka pitanja.⁸⁸</p> <p>Tehničke specifikacije mogu da sadrže socijalne i ekološke zahteve kao što su nivo uticaja na životnu sredinu ili dostupnost osobama s invaliditetom.⁸⁹Naručilac može zahtevati određene oznake, odnosno dokaze</p>	<p>kršenja ljudskih prava i mogućim načinima da se ovi rizici preduprede?</p> <p>Da li su izrađene smernice za „zelene“ nabavke iz mere 8 Akcionog plana? Da li su izrađene smernice za sprovođenje javnih nabavki sa preduzećima za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom, odnosno socijalnim preduzećima iz mere 9 Akcionog plana? Na koji način su promovisane prakse primene socijalnih nabavki, u smislu mere 10 iz Akcionog plana?¹⁰⁰</p> <p>Da li bi bilo moguće napraviti detaljnije smernice za procenu osnova za isključivanje kompanija iz nadmetanja po osnovu kriterijuma koji se odnose na zaštitu životne sredine, radna prava ili najteže povrede ljudskih prava kao što su zabrana prinudnog ili dečjeg rada?</p> <p>Da li se i kada od ponuđača zahteva poznavanje lanca dobavljača, uključujući tačne lokacije nabavke ili proizvodnje, i da li se od njih zahteva da osiguraju poštovanje standarda u svom lancu dobavljača? Da li se može u klauzulama koje se odnose na izvršenje konkretnog ugovora predviđati i predviđati: obaveza sprovođenja <i>due dilligence</i> za ljudska prava,</p>
--	--	--

⁹⁹ Vidi više u A. Đan, *Javne nabavke i rodna ravnopravnost: uticaj javnih nabavki na žene u sektoru bezbednosti u Srbiji*, Beograd, 2015, dostupno na: [http://www.bezbednost.org/upload/document/javne_nabavke_i_rr_\[web\].pdf](http://www.bezbednost.org/upload/document/javne_nabavke_i_rr_[web].pdf).

⁸⁷ Čl. 75.

⁸⁸ Čl. 76, stav 4.

⁸⁹ Čl. 70.

<p><i>su relevantne za usluge ili robu koja se nabavlja?</i></p> <p><i>Da li država ima sistem za reviziju i monitoring kako bi osigurali da dobavljač ne utiče negativno na ljudska prava?</i></p> <p><i>Da li je država uspostavila procedure za otklanjanje posledica kršenja ljudskih prava?</i></p>	<p>da dobra, radovi ili usluge odgovaraju traženim karakteristikama.⁹⁰</p> <p>Socijalni kriterijumi, energetska efikasnost i ekološke prednosti i zaštita životne sredine mogu biti jedan od elementa ekonomski najpovoljnije ponude kao kriterijuma za ocenu ponude, odnosno dodelu ugovora.⁹¹</p> <p>Analiza⁹² Uprave za javne nabavke sugeriše da je možda najadekvatnije uzeti u obzir socijalni aspekt javnih nabavki kroz ugovorne klauzule koje se odnose na izvršenje konkretnog ugovora kojima se može predvideti npr. obaveza angažovanja određenih ranjivih kategorija radnika, obaveza implementacije mera u toku izvršenja ugovora koje se odnose na promociju jednakosti, obaveze u toku izvršenja tog ugovora koja se odnosi na poštovanje osnovnih ljudskih prava kao zabrana prisilnog rada ili dečjeg rada.</p> <p>Rezervisani postupak javne nabavke:⁹³ postupak u kojem mogu učestvovati samo</p>	<p>ili sprovođenje istih standarda zaštite ljudskih prava u lancu dobavljača?</p> <p>Da li postoje mehanizmi koji služe za praćenje i procenu ispunjenja ugovornih obaveza i koji bi trebalo da sprečeznatan uticaj na poštovanje ljudskih prava? Da li postoji mogućnost podnošenja žalbi radnika ovakvom mehanizmu? Odnosno da li je on nezavisan, ali odgovoran državi?</p>
--	--	--

¹⁰⁰ Akcioni plan dostupan je na: <http://www.ujn.gov.rs/ci/aktivnosti/strategija>.

⁹⁰ Čl. 73.

⁹¹ Čl. 85.

⁹² Uprava za javne nabavke, *Socijalno odgovorne nabavke*, septembar 2015, str. 17, 18, dostupno na: <http://www.ujn.gov.rs>.

⁹³ Čl. 8.

	<p>ustanove, organizacije, udruženja ili privredni subjekti za radno osposobljavanje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje lica sa invaliditetom, ako ta lica čine najmanje 30% zaposlenih, pri čemu svi učesnici u zajedničkoj ponudi i svi podizvođači moraju da budu iz navedene grupacije. Ne postoje rezervisane javne nabavke za druge ranjive kategorije.</p> <p>Ukoliko je ponuđena neuobičajeno niska cena⁹⁴naručilac je dužan da od ponuđača zahteva detaljno obrazloženje svih njenih sastavnih delova, a naročito da proverava ispunjenje obaveza koje proizlaze iz važećih propisa o zaštiti na radu, zapošljavanju i uslovima rada, zaštiti životne sredine i zaštiti prava intelektualne svojine od strane ponuđača ili kandidata i može od ponuđača zahtevati dostavljanje odgovarajućih dokaza. Naručilac može (ali ne mora) da odbije ponudu zbog neuobičajeno niske cene.⁹⁵</p> <p>Pravilnik o minimalnim kriterijumima u pogledu energetske efikasnosti u postupku javne nabavke dobara.⁹⁶</p>	
--	---	--

⁹⁴ Cena koja značajno odstupa u odnosu na tržišno uporedivu cenu i izaziva sumnju u mogućnost izvršenja javne nabavke u skladu sa ponuđenim uslovima.

⁹⁵ Čl. 92.

⁹⁶ Sl. Glasnik RS, br. 111/15.

	<p>Ostale mere i aktivnosti koje doprinose promociji i zaštiti ljudskih prava:</p> <p>UJN je 2015. objavila analizu „Socijalno odgovorne nabavke“ i „Vodič za jedinice lokalne samouprave za uključivanje aspekata energetske efikasnosti u kriterijume za javne nabavke“.⁹⁷</p> <p>Akcionim planom za 2016. godinu predviđa se održavanje 2 obuke u cilju promovisanja zelenih nabavki.⁹⁸</p>	
<p>6.2. Druge privredne aktivnosti</p> <p><i>Da li država preduzima druge mere kako bi podsticala svest o ljudskim pravima i njihovo poštovanje od strane preduzeća sa kojima stupa u privredne odnose?</i></p>		
<p>Poslovna partnerstva između države i kompanija</p>	<p>Nema dovoljno podataka o postojećim aktivnostima.</p>	<p>Da li RS preduzima mere kako bi promovisala poštovanje ljudskih prava od strane drugih preduzeća sa kojima stupa u poslovne odnose?</p>

RUKOVODEĆE NAČELO 9

Države bi trebalo da ostave dovoljno prostora u domaćim politikama bi mogle da ispune svoje obaveze poštovanja ljudskih prava kada u cilju ostvarenja ciljeva vezanih za privredu stupaju u odnose sa drugim državama i privrednim subjektima, na primer putem

⁹⁷ Dostupno na <http://www.ujn.gov.rs> i na: http://www.skgo.org/upload/imgs/Vodic_za_EE_u_javnim_nabavkama_89822.JPG

⁹⁸ Akcioni plan dostupan je na: <http://www.ujn.gov.rs/ci/aktivnosti/strategija>.

investicionih sporazuma ili u ugovorima.

Komentar:

Privredni sporazumi koje zaključuju države bilo sa drugim državama ili sa privrednim subjektima – kao što su bilateralni investicioni ugovori, ugovori o slobodnoj trgovini ili ugovori o investicionim projektima – otvaraju prilike za države. Ali oni takođe mogu da utiču na politiku Vlada. Na primer, uslovi međunarodnih investicionih ugovora mogu ograničiti mogućnost država da u potpunosti primeni novousvojene propise o ljudskim pravima, ili ih mogu staviti u opasnost od obavezne međunarodne arbitraže ukoliko to učine. Stoga, u uslovima ovakvih sporazuma, države treba da obezbede zadržavanje odgovarajuće mogućnosti usvajanja politika i propisa za zaštitu ljudskih prava, a istovremeno pružajući neophodnu zaštitu investitoru.

Indikatori

Primena

Otvorena pitanja/Preporuke/Važne napomene

9.1. Bilateralni i multilateralni investicioni ugovori i rešavanje sporova

Da li postoje propisane politike, smernice, monitoring i izveštavanje za nadležna ministarstva ili državna tela koja se odnose na sklapanje bilateralnih i multilateralnih investicionih sporazuma i na arbitraže?

Odredbe o ljudskim pravima u IIAs (Međunarodne investicione sporazume, International Investment Agreements) i BITs (Bilateralne investicione sporazume, Bilateral Investment Treaties)

Veliki broj dostupnih¹⁰¹ međunarodnih investicionih ugovora ne sadrži odredbe o zaštiti ljudskih prava.

Neki BIT sadrže odredbe koje se tiču zaštite ljudskih prava: npr. Prema Sporazumu između RS i Kanade o podsticanju i zaštiti ulaganja¹⁰² strane su saglasne da je neprikladno da se ulaganja podstiču umanjnjem mera koje se

Da li RS koristi modele ugovora koji sadrže odredbe o ljudskim pravima?

Da li stabilizacione klauzule mogu imati negativne posledice na poštovanje ljudskih prava, odnosno negativne socijalne ili ekološke aspekte?¹⁰⁴

¹⁰¹ Analizirani su ugovori dostupni na <http://investmentpolicyhub.unctad.org>.

¹⁰² Sporazum između Republike Srbije i Kanade o podsticanju i zaštiti ulaganja

¹⁰⁴ Vidi više o uticaju stabilizacionih klauzula na ljudska prava u "Stabilization Clauses and Human Rights: A research project conducted for IFC and the UN Special Representative of the Secretary General on Business and Human Rights" od 27.5.2009, dostupno na:

<http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/9feb5b00488555eab8c4fa6a6515bb18/Stabilization%2BPaper.pdf?MOD=AJPERES>.

<p><i>Da li je država nastojala da promoviše uključivanje konkretnih odredbi o ljudskim pravima u IIAs i BITs?</i></p> <p>Socijalne klauzule u IIAs i BITs</p> <p><i>Da li je država nastojala da promoviše uključivanje društvenih pitanja, kao što su životna sredina, radna prava, socijalna prava u IIAs i BITs?</i></p> <p>Stabilizacione klauzule</p> <p><i>Da li je država predvidela mere kojima bi osigurala da stabilizacione klauzule ne ograničavaju mogućnost države da ispunjava svoje međunarodne obaveze zaštite ljudskih prava?</i></p>	<p>odnose na zdravlje, bezbednost ili zaštitu životne sredine (čl.15); dalje, strane su se obavezale da podstiču privredna društva koja posluju na njenoj teritoriji ili pod njenom jurisdikcijom da u okviru svog poslovanja i u unutrašnje politike dobrovoljno ugrade principe koji se odnose na rad, životnu sredinu, ljudska prava, društvene odnose i borbu protiv korupcije (čl. 16).</p> <p>Zakon o javnoprivatnom partnerstvu¹⁰³ u čl. 52 predviđa da se stabilizacionom klauzulom u slučaju promene propisa nakon zaključenja javnog ugovora koji pogoršavaju položaj privatnog ili javnog partnera, ugovor se može izmeniti u obimu koji je neophodan da se privatni, odnosno javni partner dovede u položaj u kome je bio u momentu zaključenja javnog ugovora.</p> <p>Nema podataka o tome da li je RS predvidela mere za kompanije iz Srbije o upotrebi stabilizacionih klauzula u drugim zemljama.</p>	
--	--	--

¹⁰³Sl. glasnik RS, br. 88/2011 i 15/2016.